

AKADEMIK PROFESOR DR IVO PEVALEK

Uz 70-godišnjicu rođenja

Početkom maja ove godine navršio je uvaženi jugoslavenski botaničar akademik prof. dr Ivo Pevalek 70 godina života. Rodio se 8. V 1893. u Novigradu Podravskom nedaleko od Koprivnice. Osnovnu školu, klasičnu gimnaziju i filozofski fakultet završio je u Zagrebu. Po svršetku studija, godine 1916, postaje demonstratorom Botaničko-fiziološkog zavoda Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, a godine 1918. postavljen je za namjesnog učitelja sa službom u istom zavodu. Godine 1923. habilitirao je na Filozofskom fakultetu iz predmeta sistematika i geobotanika, 1924. imenovan je izvanrednim, a 1926. redovnim profesorom botanike na tadanjem Gospodarsko-Šumarskom fakultetu zagrebačkog Sveučilišta, na kojoj se dužnosti nalazi do 1958, kad se Poljoprivredno-Šumarski fakultet cijepa na dva samostalna fakulteta Poljoprivredni i Šumarski. Tada prof. dr Ivo Pevalek postaje redovni profesor Šumarskog fakulteta i na toj se dužnosti nalazi i danas.

Akademik prof. dr Ivo Pevalek ima bogatu naučnu tradiciju. Još kao gimnazijalac, a kasnije i kao student pokazuje velik interes za prirodne nauke, naročito za botaniku. Pod utjecajem i kao učenik poznate generacije naših prirodnjaka (M. Kišpatića, D. Gorjanovića-Krambergera, M. Šenoa, S. Gjurašina i drugih) dobiva solidne temelje biološke nauke, vrlo važne za njegov daljnji naučni rad. Već kao student sudjeluje 1913. u naučnoj ekspediciji istraživanja Jadranskog mora, koja je bila poduzeta brodom »Vila Velebita«. Slijedeće, 1914. godine nalazi se u Hidrobiološkoj stanici u Luncu, a 1915. objavljuje već svoje prve samostalne naučne radove.

Od 1921—1922. radi u botaničkom muzeju u Dahlemlu (Berlin) gdje se upoznaje s tadanjom vodećom elitom evropske sistematske botanike (Diels, Graebner i drugi).

Godine 1924. sudjeluje na Sveslavenskom kongresu geografa i etnografa u Pragu. Dvije godine kasnije (1926), prisustvuje fitosociološkom tečaju u Bernini što ga je organizirao već tada poznati botaničar i fitocenolog Braun-Blanquet. 1928. nalazi se opet među vodećim evropskim botaničarima kad sudjeluje kao član ekspedicije Braun-

- B l a n q u e t a na istraživanjima jednog dijela Afrike. Tu mu se pružila prilika da proputuje Alžir, Tunis, Maroko i dio Sahare. U domovinu se vraća s obiljem interesantnog materijala i bogatim iskustvom. Još iste godine, u okviru Internacionalne biljnogeografske organizacije (IPE) putuje u Poljsku, a odavle u Čehoslovačku, gdje se među ostalim popeo na Veliku Tatru, poznate planinske ogranke Karpata. 1931 u okviru iste organizacije upoznaje i Rumunjsku, naročito područje prostrane dunavske delte.

Godine 1934. sudjeluje na Limnološkom kongresu u Beogradu, a nedavno (1957) na kongresu Internacionalne unije za zaštitu prirode (UIPN) u Danskoj. Nešto kasnije posjećuje još jednom Berlin, gdje kao gost prisustvuje zasjedanju o zaštiti prirode istočnih zemalja.

Izuzmemo li početnu naučnu djelatnost akademika prof. dra I v e P e v a l e k a koja je u velikoj mjeri pod utjecajem aktivnosti njegova nešto starijeg učitelja prof. dra V. V o u k a, kada dijelom sam a dijelom zajedno s njim istražuje razne skupine viših gljiva — čitav naučni rad akademika prof. dra Ive Pevaleka, izgrađivan u razdoblju od preko pedeset godina, razvio se u nekoliko faza. Te se faze formiraju i zaokružuju dijelom nezavisno jedna od druge a dijelom se međusobno upotpunjuju tvoreći širok i kompleksan naučni lik prof. dra Ive Pevaleka.

Prva, istovremeno najvažnija i neobično plodna faza naučnog djelovanja akademika prof. dra I v e P e v a l e k a jest istraživanje algi šireg područja Hrvatske i Slovenije. Tu u prvom redu usmjeruje težište svog rada na jednostanične zelene alge dezmidijaceje (*Desmidiaceae*), pa na tom polju postiže rezultate koji se mogu smatrati uopće pionirskim na području proučavanja nekih skupina algi Jugoslavije. Tokom tih istraživanja ne samo da otkriva velik broj novih vrsta već i nekoliko novih rodova (na pr. *Krkia*), endemičnih za našu zemlju. Upoznaje svjetsku botaničku javnost preko niza radova s vrlo zanimljivom i neobično bogatom florom dezmidijaceja naše zemlje.

U tu se fazu, kao posebna aktivnost, mogu ubrojiti istraživanja geneze i biodinamike cretova i istraživanja njihove flore i vegetacije.

Spomenuta faza naučne djelatnosti akademika prof. dra I v e P e v a l e k a nije još završena. On još sređuje dragocjene podatke sakupljene tokom više godina i proučava obilan konzervirani materijal, produbljujući time poznavanje zanimljivih jednostaničnih alga dezmidijaceja.

Druga faza naučne djelatnosti akademika prof. dra I v e P e v a l e k a obuhvata istraživanje biodinamskih odnosa i zakonitosti koje vladaju na slapovima krških rijeka, poznatim prirodnim ljepotama (Pliva, Krka) i nadaleko poznatim Plitvičkim jezerima. Detaljno i sveobuhvatno upoznavanje geneze, formiranja, razvoja i života veličanstvenih sedrenih barijera fitogenog porijekla, koje se u nepreglednom nizu oblika suprotstavljaju brzacima hirovitih krških rijeka, raspršuju ih u veličanstven spektar slapova i kaskada ili ih ukroćuju tvoreći niz kristalno bistrih jezera, predstavlja vrhunac te faze njegove naučne djelatnosti. Kao rezultat slijede i radovi o zaštiti tih i mnogih drugih prirodnih ljepota i rijetkosti kojima naša zemlja obiluje.

Spomenuta višegodišnja istraživanja navedene problematike, uz bogato opće botaničko znanje, izgradila su akademika prof. dra Ivu Pevaleka u našeg vodećeg stručnjaka za pitanja zaštite prirode, pa na tom polju, osim niza radova, objavljenih u našim i stranim naučnim, stručnim ili popularnim časopisima, podnosi referate na kongresima i drugim skupovima o zaštiti prirode i predsjedava brojnim komisijama.

Treća naučna faza, koja se doduše nije tako jasno odrazila u naučno-publicističkoj djelatnosti akademika prof. dra Ive Pevaleka kao dvije netom spomenute, jesu opsežna i više decenija vođena sustavna istraživanja flore cvjetnica naše zemlje, osobito šireg područja Hrvatske. Zamislivši još kao mladi botaničar, pod konac prvog svjetskog rata, jedno opsežno djelo o flori naše zemlje koje bi po formi i sadržaju bilo dostojan nasljednik našeg klasičnog florističkog djela »Flora croatica«, pristupio je akademik prof. dr Ivo Pevalek marljivom i sustavnom istraživanju flore. Kroz više od pedeset godina intenzivnog rada sakupio je ogroman herbarski materijal i mnoštvo literaturnih podataka. Rezultati toga rada već su dobrim dijelom sređeni, a tek neznatan dio je i publiciran. To se odnosi prvenstveno na pojedina sporna ili neraščišćena pitanja unutar nekih šire shvaćenih svojti (lineona) ili na obradu nekih, u florističkom pogledu nepoznatih područja.

Naučni lik akademika prof. dra Ive Pevaleka ne bi bio potpun ako se ne bi istakla njegova višegodišnja plodna pedagoška djelatnost. U tom pogledu treba prvenstveno istaknuti njegov velik interes za svoje mlađe suradnike i učenike, na koje je u svakoj prilici prenosio svoje veliko naučno iskustvo. Dobar dio današnjih naučnih radnika na području botanike i srodnih primijenjenih disciplina u okviru poljoprivrednih i šumarskih fakulteta u našoj zemlji (vrtlarstvo, dendrologija, anatomija drva, fitopatologija) odgojio je ili potaknuo na rad prof. dr Ivo Pevalek. Kao predsjednik ili član mnogih ocjenjivačkih komisija disertacionih radnji, odnosno voditelj mnogih disertacija na poljoprivrednim i šumarskim fakultetima u našoj zemlji, aktivno je utjecao na tok i smjer uzdizanja botaničkih i njima srodnih naučnih kadrova.

Još godine 1929. biran je prof. dr Ivo Pevalek za dopisnog člana Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, koju je čast uživao do 1941. Tek poslije mnogo godina prekida postaje i pravi član Akademije, jednog od najviših naučnih tijela u našoj zemlji.

Najdragocjenije priznanje za plodan naučno-pedagoški opus na polju botaničke nauke dobio je akademik prof. dr Ivo Pevalek 1960, kad je ukazom Predsjednika Republike odlikovan Ordenom rada II reda. Time mu se naša zajednica odužila za častan i značajan dugogodišnji rad visoke naučne kvalitete, koji je poput kamena uzidan u zgradu svjetske botaničke nauke.

IVO TRINAJSTIĆ